

NEKI HIDŽINI PREPJEVI KATULOVIH PJESAMA

Đuro Hidža, o kojemu je bilo govora na stranicama ovoga časopisa, prepjevao je i nekoliko Katulovih pjesama. Možemo ih čitati u rukopisu broj 425 Biblioteke Male braće u Dubrovniku. Prevedene su pjesme: 5, 8, 35, 48, 51, 70, 72, 75, 76, 82, 86, 83, 87, 92 i 101. Osim toga rukopis Sveuč. biblioteke u Zagrebu br. R 3172 ima i četiri prepjeva Katulovih pjesama, također Hidžina. Prema tome, Hidža bi preveo 16 Katulovih pjesama (V. *Živa antika*, XV, 1965, zatim *Radovi* Filoz. fakulteta u Sarajevu, knj. V, 1968, Sarajevo). Ovdje objavljujemo desetak Katulovih pjesama u Hidžinu prepjevu. Najprije pjesmu VIII: *Miser Catulle...* iz spomenutog rukopisa Sveuč. biblioteke, potom više pjesama iz dubrovačkog rukopisa.

VIII

Tužni Zorko cić ljubavi
Ludovati već ostavi.
Što ugrabi tebi vrime,
Izgubjeno drž sasvime.
Čestit skoro ti bijaše,
Zrak te i sunčan obsivaše,
Kad Ljubica draga i mila
Grčila te i ljubila.
A ona od tebe bi ljubljena
Većma od svih inih žena.
Uživamo tad goj pravi
Živeć ljupkoj u zabavi,
Ja nje volju, a ona moju
Ispunjasmu u pokoju.
Čestit tada ti bijaše
I sunce te obsivaše.
Sadara te ona neće,
Ne srć' za njom s'toga veće.
Doisto i tebi ne pristoji
Trajat danke u nevoji.
Sve sve trpi i ne kaži,
Srce utvrdi i utaži.
Ostan s Bogom, o gospoje,
Otvrdlo je srce moje!
Neću te iskat ni moliti,
Pak na ljubav dosaditi.
Nu od ikoga ne moljena
Ti ćeš ostat uciviljena.
Zlice, ah, velja bijed te čeka
Za života svega tijeka.

Tko će uza te većma stati?
Tko te dragom nazivati?
Milovat ćeš tkoga sada?
I čija ćeš biti mlada?
Al ti, Zorko, trpi u muku
I srčanu sakri muku!

LXX

Veli dikla: Vik drugoga
Da van mene ljubiti neće,
Car s pristolja nek svitloga
Prem da prosi zgodne sreće.
Nu što žena obećati
Ljubovniku bude svome,
Mož na vjetru upisati
I na vodi tekućome.

LXXII

Do skoro si govorila
Mene ljubiš da samoga,
I za cara mogućnoga
Da me ne bi promijenila.
Tad te ljubih prijateljicu,
Ne jak izmet ljudskog traga,
Nego jakno srca blaga
Čajko ljubi zete i dicu.
Sad te spoznah; nek već' živa
Mene ljubav trga i hara,
Prida mnom si ti sadara
Većma tamna i vrljiva.
Ljubovnika je udes hudi
Kad uvrijeđen tak ostane,
Da za ženom većma plane
A malo joj dobra žudi.

LXXV

Tratorko moja, rad tvih samih krivina
U meni se neka sad učini promina,
Ne mogu ćućet te da svim se podobriš,
Ni odreć se ljubiti te da svim se užališ.

LXXVI

Ako radost ćuti koju
 Čovjek srca milostiva,
 Blagodarnost prednju svoju
 Čim sam sobom spomenjiva;

I zna krepko vjeru svetu
 Da nije nikad izgrdio,
 Ni s ljudima u uvjetu
 Bogov' ime potlačio;

O Katulo, tebi mnoga
 Spravna je radost u starosti,
 Čić nekobna plama tvoga
 I ljuvene neharnosti.

Što mogaše čovjek riti
 I učinit dobra inomu,
 To ja rijeti i učiniti
 Ne štedih se bitju u momu.

Nu bi zaman i propade
 Sve s nehari nje ljubavi.
 Osvijesti se sasvim sade
 I pečali tvê ostavi.

Bistrim umom dušu liječi,
 Uzmamljenu narav skrši,
 Vlast Bogova nek se priječi,
 Nevolje ti već dovrši.

Trudno je ljubav davnu ovako
 Čas u jedan ostaviti,
 Trudno je; imaš nu svakako
 Štograd moreš učiniti.

Bez ovoga ni milosti,
 Ustan' na boj svim hrabreno,
 Nek u tebi ni jakosti,
 Bit ima ovo opravljeno.

O, bogovi, smilovanje
 Za posobnost ako izbraste,
 Tere smrtno u skončanje
 Pokrijepili ikoga ste.

Rad života pravednoga
 Tužna mene pokrijepite,
 Ter me od bijeda poraznoga
 I od kuge izbavite.

Ona s dahom otrovnime
 Posvoji uda moga tila,
 I nemilo me sasvime
 Radosti je zaplijenila.

Ne ištem da vil' promijeni se
 I zaljubi mene sada,
 I čistoćom ponosi se,
 Što ne more bit ikada.

Vapim, vapim, od nemoći
 Ove teške ozdraviti,
 Rad' dobrote me u pomoći
 Nastojte mi, višnji, biti!

LXXXIII

Lezbinica prid vojnome
 Na me izreče zla zadosti,
 U budalstvu a on svome
 Vas žuberi od radosti.
 O tamniče! Kô doprijeti
 Ne mož' s tamnim umom tvime?!
 Da joj nisam na pameti,
 Spominjala otkud bi me?
 Čim marmorit ne pristaje
 I nje pali jezik bijesni,
 Rasrđena kaže da je
 I spućena u ljuvezni.

LXXXVI

Žena ona sve ine ljepotom nadsiva
 Kad svak se njom brine, svakoga stravljiva.
 Tratorka lijepa je mnozijem, na vid moj
 Uredna stasa je i koža jes snijeg joj.
 Nje uresu ovemu ne mogu zabavit,
 Da je lijepa u svemu, to nikad neću rit,
 Er lipo potpuno ne more bit tilo
 Kad ga ri zrnno soli začinilo.
 Tratorka tada bi ljepotom sivala,
 Svakoga kada bi s ljubavim stravljala.

LXXXVII

Na svijetu trudno je nač inu od žena
Kâ je većma od moje Tratorke ljubljena.
Ni vjere na zemlji tak krepke nači neć'
Koja se temelji od moje vjere već'.

XCII

Svakčas na me zlo govori
Zorka i ne zna zanimemiti,
Do zakletve mogu riti
Da u ljubavi za mnom gori.

Svakčas i moj jezik na nju
Mrmoriti ne pristaje,
Do zakletve istina je
Da i ja gorim isto za nju.

CI

Kroz mnoga morija i mnogi kroz narod
Vratih se i prispjeh tvoj, brače, na sprovod;
Da tebi pokojni dar podam i njime
Tve kosti zatečem riječima bolnime;
Pokli te ugrabi meni udes kleti,
O tužni nemilo moj brače oteti.
Žalosno dilo ovo od mene primi ti,
Koga sam vidio od starih tvoriti.
Primi suze grozne kê iz srca izviru,
S Bogome, počini vjernome u miru!

42

Željko Puratić

prijevod

DVADESETSEDAM MARCIJALOVIH EPIGRAMA

Marko Valerije Marcijal

Posvetivši se isključivo epigramu, Marko Valerije Marcijal doveo je tu književnu vrstu do savršenstva, ostajući sve do naših vremena njezin najveći predstavnik i uzor svim kasnijim epigramatičarima; dao je ujedno pojmu epigrama njegovo današnje značenje (duhovita, neočekivana, često zlobna poenta na kraju).

Za razliku od njegova djela, koje se u velikoj mjeri sačuvalo, podaci o Marcijalovu životu oskudni su i, ako odbacimo nagađanja, svode se uglavnom na slijedeće: rodio se u Bilbilisu (Hispanija) oko godine 40. n.e. i ondje stekao solidno obrazovanje; za Nerona odlazi u Rim gdje živi kao klijent bogataša, obilno laskajući uglednim i utjecajnim ljudima; povezuje se s književnim krugovima i počinje izdavati epigrame koji mu vrlo brzo donose ogromnu popularnost (a i mnogo plagijatora), kako zbog neospornog talenta, sažetosti, čistoće i lakoće stila i jezika te, dakako, duhovitosti, tako i zbog podilaženja ukusu publike od čega Marcijal očito nije zazirao. Koliko je nama danas poznato, napisao je 4 zbirke: *Liber spectaculorum*, *Epigrammaton libri XII*, te *Xenia* i *Apophoreta*, epigrame u prvobitnom smislu riječi. Najčešće upotrebljava elegijski distih, zatim falečki jedanaesterac i holijamb, a tu i tamo heksametar i jamb.

43

Naravno, osim briljantnih, ima tu i neuspjelih, pa i prilično neukusnih epigrama, ali, pita nas Marcijal, koja je knjiga savršena. Područje njegova interesa čovjek je svakodnevnog, suvremenog Rima (hominem pagina nostra sapit), tj. njegove mane, s osobitim naglaskom na bizarnim i grotesknim detaljima. Šira društvena kritika i Juvenalova ogorčenost Marcijalu su strane; on jednostavno promatra i komentira, nesumnjivo s velikim užitkom, nikada ličan, bez želje da štogod mijenja, poučava ili moralizira.

Unatoč uspjehu nikad se nije oslobodio ponižavajuće zavisnosti od patrona (*Semper pauper eris, si pauper es, Aemiliane. Dantur opes nulli nunc nisi divitibus.* – V, 81). Posljednje godine života provodi ponovo u rodnom gradu, gdje i umire oko 104. godine.